

FR. LOČNIŠKAR:

Rod za rodom . . .

Podbrežje je ubožna gorska vas. Hiše leže razmetane med skalovjem, kakor bi jih bila zanesla tja kraška burja. Iz dalje so videti kot bele ovčice, ki iščejo paše med bornim grmovjem. Le ena hiša se dviga nad drugimi ponosno v višavo, da so videti druge še manjše, še bornejše. To je kmetija župana Rohneta.

Precej let je že od tega, kar me je nanescila pot v to vas. Jesen je bila, otožna in mokra in blatna do kolen. Globoko sem se oddahnil, ko sem stal po triurni hoji pred lepo zidano Rohnetovo hišo, ki je imela znak gostilnice, v upanju, da me sprejme v svoje varstvo vsaj čez noč.

V veliki veži, ki je bila po goriški navadi obenem kuhinja, je gorel na ognjišču mogočen ogenj. Prijeten vonj po polenti je napolnjeval obširni prostor. Okrog ognja so sedeli možje, mlado dekle pa je s kuhlalnico obračalo polento po kotlu, ki je visel nad ognjem. Vprašal sem po gospodarju in dekle mi je povedalo, da pride šele zvečer iz trga. Možje so se odmaknili od ognjišča in mi ponudili sedež, kar sem z veseljem sprejel in naročil četrtinko vina, kakor je že navada pri popotnih ljudeh.

Kmalu je prišel gospodar Rohnè. Povedal sem mu, da sem inženirjev pomočnik za cesto, ki jo začno v kratkem delati čez gorsko sedlo nad Podbrežjem, in da bi rad dobil pri njem dve sobi, zase in za inženirja. Mož mi ju je odkazal in odšel sem v svojo k počitku.

Kolikor sem mogel spoznati prvi hip, je bila Rohnetova hiša dokaj imovita. Le neki nered sem opažal povesod. Precej drugi dan mi je postalo to jasno. Sam gospodar mi je potožil, da mu gre težko z gospodarstvom, odkar mu je umrla žena. Od tedaj mu je gospo-

dinjila osemnajstletna hči. Vendar sva se pogodila, da bom imel tudi hrano pri njem, kakor tudi inženir.

Tako sem prišel pod Rohnetovo streho. Delo se je pričelo in od vseh strani so prihajali delavci; največ pa je bilo le domačinov. Ti časi so bili za Rohneta zlata žetev. Videl sem na lastne oči, koliko so Rohnetovi nekatere dni izkupili.

Gostilnica je bila vedno polna. Slovenec rad poje in pije. Zadnje je eden izmed naših največjih narodnih grehov, ki nam jemlje tudi ugled v očeh tujcev.

Stanujoč pri Rohnetu sem kmalu spoznal razmere v družini. Poleg hčere je imel Rohnè še dvajsetletnega sina Franceta. Jako razumen fant je bil, a lahkomišljen in zapravljiv. Videlo se je na obeh otrokih, da manjka v hiši skrbnih oči materinskih. — Kadar ni bilo očeta doma, je spravljal izkupiček vsak v svoj žep, v kuhinji hči, v gostilnici sin. To se mi je zdelo jako pogrešno in rad bi bil opomnil na to Rohneta, a nisem se hotel vtikati v tuje razmere.

Poleg domačih sem opazil takoj drugi dan v hiši tudi dve tuji bitji: osemdesetletnega starčka in petletno deklico. Starček je prihajal trikrat na dan v kuhinjo: zjutraj, opoldne in zvečer. Zvedel sem, da je občinski siromak, ki ga ima Rohnè na reji. Bil je nekdanj gospodar te hiše, a pijača in igra sta mu jo spravila na boben. Tako je na stara leta dobil v svoji nekdanji hiši svoj nemili dom. Videl sem, da ravna jo z možem jako grdo. Poleg hleva je imel umazano sobico, ki ni bila nikoli posnažena. Jedel je v kotičku kuhinje, za vrati. Tja mu je vrgla domača hči z nevoljo ostanke jedi, in slišal sem pogosto starčka, kako je zdihoval, gredoč od kosila nazaj v svoj brlog — najbrže lačen. Zgodilo se je, da sem v hitrici kosil v kuhinji. Ko sva bila sama, sem odstopil del kosila siromaku. Jako mi je bil hvaležen. Potožil je, da je vedno lačen. »Bog vam plačaj na onem svetu, jaz vam ne bom mogel!« je šepetal tiho, v strahu. Čul sem, da je molil, gredoč po stopnicah, ki jih je otipaval s palico. Bil je že skoro popolnoma slep. Tako sem mu večkrat stisnil v papirju zavito jed.

Mož ni več dolgo živel. Nekega jutra so ga našli mrtvega v njegovem žalostnem bivališču. Ležal je na tleh, s sklenjenimi rokami na prsih in z napol odprtimi ustnicami, kakor bi hotel še nekaj bridkega povedati ob slovesu.

Drugo neupoštevano bitje v tej hiši je bila petletna deklica. Sirota je izgubila starše, in občina jo je izročila županu Rohnetu. Posedala je okrog ognjišča in čakala molče, da dobi tudi ona svoj borni delež. Iz njenih velikih, nemih oči je gledal glad, in ročice so se ji tresle, ko je dobila skodelico ostale jedi. Deklici sem pustil večkrat svoj delež kruha. Sirota je vkljub svoji mladosti že razumela položaj, ki jo je vanj vrgla nemila usoda. Vedela je, da bi to ne bilo všeč Rohnetu; zato je pojedla koščke kruha vedno na skrivnem. Od ljudi sem zvedel,

da bi bila pri Rohnetu v zadevi teh sirot vsaka beseda odveč. Mož se je zavedal svoje moči v vasi, nihče se ni upal ugovarjati njegovemu ravnanju. Bila je namreč vsa vas odvisna od njega.

Na jesen smo delo končali, odšel sem iz Podbrežja. Večkrat sem se spomnil z nevolje te hiše.

Čez dolgo let me je privedla pot zopet v te kraje. Stopil sem v Rohnetovo hišo in se nemalo začudil. Tuji ljudje so bili notri. Mlad, prijazen gospodar mi je hitel postreči, okrog njega je skakljala kopica otrok. Izpraševal sem po Rohnetu in zvedel, kar sem slutil. Novi gospodar je pripovedoval: »Mož je prišel zaradi slabega gospodarstva na boben. Kupil sem vse jaz, ki sem delal petnajst let v rudniku na Nemškem. Tam sem šele spoznal, kaj je dom. Zato sem hranil in hranil in porabil to priložnost. Doma sem v oni leseni koči za cerkvijo, ki se že podira. V njej smo odkazali bivališče Rohnetu do smrti. Redi ga pa občina. Otroci so se razkropili po svetu, in mož je popolnoma zapuščen.«

Zapustil sem vas in premišljal, kako spleta usoda iz krivih dejanj biče, da tepe z njimi rod za rodom...

V hribih mete.

*V hribih mete snežec beli, Luč neba, življenja klica,
ptica več se ne glasi, radost belega sveta,
dole mraki so objeli, o vesoljstva krasotica,
stvarstvo vsepovsod mrlí. žarna kam ti moč prešla?*

*Mraz prekruti snel ti moč je,
mrk pogled ti dal za njó,
hribe, dole vzal v naročje,
mene pahníl v noč temno.*

Planinec.

Zimska.

*Tiho, lahno
snežec gre,
v hipu bele
so cesté.
Gladke sanke
izpod streh,
ves oživel
spet bo breg.*

*Kdor se vozi
še slabó,
glej na hlačke
in glavó!
Tiho, lahno
snežec gre,
v hipu žive
so cesté.*

Fr. Ločniškar.